

De vraag komt op

- Wanneer het denken over mens en wereld voor het eerst te boek gesteld wordt, in de klassieke Griekse filosofie, is de natuur ongewis en de godenwereld onbetrouwbaar. De rationaliteit tilt het bestaan van mensen daar bovenuit.
- Maar in het denken ontstaat het idee van een orde waar alles deel van uitmaakt; de Logos.

maleutiek_2019 2

Schanierpunt Descartes

“Het denken van René Descartes vormt een radicaal keerpunt waarmee de moderne filosofie aanvangt. Terwijl tot op dat moment de wereld wordt benaderd vanuit het uitgangspunt van het goddelijke, zal vanaf de moderne tijd de mens het uitgangspunt worden van de geschiedenis. Dat zal ten slotte leiden tot een totale omverwerping van de verhoudingen binnen het denken, om te beginnen die tussen het absolute en het contingente of betrekkelijke. Met het goddelijke raakt ook het absolute steeds verder uit zicht, en dat zal de filosofie maar moeilijk kunnen verwerken.

Je zou de geschiedenis van de moderne wijsbegeerte - en zeker de filosofische antropologie - kunnen lezen als één aanhoudende poging in het reine te komen met dit verlies van een goddelijk ankerpunt.” (blz. 15)

maleutiek_2019 3

Waarom we niet denken als de Grieken

- Renaissance: Vanuit het christendom wordt teruggegrepen op Griekse denkers,
- Burgerlijke samenleving en economie,
- God en hemel naar de achtergrond, mens en maatschappij naar de voorgrond,
- Descartes vormt het begin van de mens die het bestaan van God fundeert en die daarmee de mogelijkheid van atheïsme schept.

maleutiek_2019 4

Van vorst naar mensen, van orde naar twijfel

- Vorst is afgezant van God,
- Vorst/overheid is pater familias,
- Vorst/overheid is hoofd van een natie,
- Vorst/overheid is spreekbuis van de meerderheid van een bevolking,
- Vorst/overheid faciliteert een autonome bevolking die in belangengroepen opereert in de maatschappij. Dynamiek van het maatschappelijke middenveld/draagvlak.

maleutiek_2019 5

Waar beweegt de mens naar toe?

- Utilitarisme en representatieve democratie zijn vormen waarin de leiding van een nationale staat, gemeenten en ngo's en private groepen proberen om te gaan met die onzekerheid.
- Immers ooit was er een doel en een richting en de vorst gaf dat in feite door van boven naar beneden.
- Dan komt de nadruk te liggen bij de rationaliteit, maar het nadenken laat ook twijfel ontstaan aan de gegeven orde.

maleutiek_2019 6

Oeps: dé mens bestaat niet

- Rousseau gaat er van uit dat diep van binnen alle mensen hetzelfde goede willen,
- Kant zegt al dat de samenleving grenzen moet stellen omdat niet iedereen (al) zelfstandig nadenkt.
- Met het loslaten van Logos en God ontstaat er gaandeweg twijfel aan het idee van een gegeven orde en daarmee ook aan de mens.

maieutiek_2019

7

Vooroudergeloof

- Lange tijd vinden mensen al doende zaken uit die voor het overleven van groot belang worden. Die doe je zo goed mogelijk na. → vooroudergeloof
- Daarna ontstaat ruimte voor het experiment en daarna voor naast elkaar bestaande alternatieven. → Vooroudergeloof boet in aan belang.
- Discussies over wiens oplossing werkt gaat gepaard met machtsuitoefening. Er vindt een beweging plaats richting democratie en bewijslast.

maieutiek_2019

8

Wetenschap is een vooroudergeloof

- Pragmatisten,
- Constructivisten,
- De vraag is 'Wat werkt?'
- Kuhn en Foucault laten zien dat in wetenschap ook een vooroudergeloof zit; Epistemische of paradigmatische aannames die je uit boeken haalt en meeneemt de toekomst in.
- De vraag wat kunnen we weten is daarmee een modern probleem geworden.

maieutiek_2019

9

Denken: academisch of technisch?

- Bezuinigingen op alfavakken lijkt gevolg van het einde van de grote verhalen.
- Denkkraft van mensen is het uitgangspunt van het gebruik van de techniek en de rekenkracht van computers.
- Dat we nu bang zijn dat computers ons voorbij streven komt ook omdat we te weinig serieus nadenken over de mens en zijn specifieke relatie met zijn wereld.

maieutiek_2019

10

Gabriel

- Denken is niet alleen technisch wetenschappelijke kennis. Laten we wat een computer doet geen denken noemen maar rekenen.
- Denken is wat alleen mensen kunnen en is enerzijds gebruikmaken van logica, maar neemt ook ervaringen, gevoelens en het irrationele mee.
- De vraag 'wie is de mens?' wordt extra relevant nu er AI is op het huidige niveau, maar de mensen die over deze vraag nadenken worden buiten de wetenschap geplaatst.

maieutiek_2019

11

Het individu in het ondermaanse

- In plaats van dat wij een individu zijn ten opzichte van een almachtige God worden wij individuen in een relatie tot elkaar.
- Dat zien we het eerst terug in het contractfilosofen en het protestantisme.
- De vraag die daarmee ontstaat is de vraag naar de bron en status van onze moraliteit.

maieutiek_2019

12